

A PIPISKE.

Az utolsó renden történt, hogy János megvágta a pipiskét. Kaszájával vágta meg, a rozs szélében, éppen a barázdaparton, ahol a selyem asszonyhajfüvek kezdődtek el. Parányi kis fészek kosárcájában, a tojásokon üldögélt a pipiske, amikor rácsapott a széles kaszapenge. Nagy, erős suhanással lendült a kasza, némán dőltek el mögötte a zabszálak és a sűrű kalászerdőben hirtelen fölsikoltott a rémült madár.

A kasza megállott. Fokával ledobbant a tarlóra és a nyél szabad végén két öklére hajtotta fejét János, a zsellér.

A zabszálak és konkolytorzsák között ott vergődött a pipiske. Szürke kis mellénykéjén, éppen a világosabb pettyezetések iránt hatolt be a kaszapenge. Éppen csak hogy behatolt. Embernek csekély karcolás lett volna ez a seb, de a pipiskének nagy volt és halálos. A tojások barnapöttyes kis golyóit szétszórta körülötte a suhintás ereje és a kis szürke szárnyas úgy haldoklott közöttük, mintha a tojásbafuló életek helyett is el kellene szenvednie az elmúlás szörnyű tragédiáját.

— Ejnye, — motyogta János a kaszanyélre hajolva — szegényök . . .

A madár kimarjult tagokkal hátán feküdt a földön és homályosuló szemével a föléje óriásodó embert nézte. Rémület ült a parányi fekete gyöngyszemekben, kiáltó és könyörgő rémület.

— Segítség! — kiáltották a szemek és a megbénult két szárny parányi tollegezője lankadtn nyílt szét a véres hasítás végein. Néhány görcsös rándulás, a szemhéj pergamenje lassan lecsukódott, a lábak kinyúltak és előremeredtek: a pipiske meghalt. János elkomorult orcával állott fölötte.

— Pipiske . . . — suttogta magában és torkán a gyilkosság émelyítő íze csordult végig. Nem bírta nézni a madarat és fölemelte pillantását a szőke gabonatáblái fölé, föl egészen a rózsaszínű fellegekig, amelyek enyhe fodrozással csipkézték az alkonyodó eget. Szeliden és véghetetlen lágy megbocsájtással nyúltak alá a felhőrojtok, szép lila fátyolokkal takarták be a távoli akácok, jegenyesorok és repcetáblák nyughatatlan foltjait az elpihenő földeken.

— Nem akartam, — suttogta János és tétován nézelődött körül.

Hátamögött szabályos glédákban hevert a levágott zab, az egész délutáni munka.

— Elég is lösz, — tette hozzá a fáradság megújuló lankadtságával és indulni készült vissza a bodzabokorhoz, ahová délután az elemőzsiás tarisznyáját tette.

Ekkor vékonyan, alig hallható halk csipogással megszólalt a pipiske . . .

Tétova és különös volt a hang. Úgy tetszett, mintha nagyon messziről jönne, az ég kárpitja alól, vagy nagyon közletről, közvetlen közletről, egészen a füle mellől. Iránya és fölismerhetősége nem volt a hangnak és különös volt, mint a rétiprűcsök pittyegése éjjel az avarban, éles és átható úgyhogy János szíve beléremegett a kopott lajbi alatt.

— Na möhetünk — mondta aztán fennhangon, mintha bátorította volna magát. Azután köhintett néhányat, száraz és kényszeredett torokreszeléssel, kelletlenül és csak azért, hogy éppen csináljon valamit.

Vállára kanyarította a tarisznyát, a kaszát is fölcapta szépen, hegyével lefelé, nehogy megvágja magát valaki benne, ha mellette elhalad. Teremtett emberi lélek sem volt a széles határban. Elcsöndesült, álmos lomhasággal nyúlt el a dülőút a mesgyék között, az akáclobok mind szundikáltak már, egymásra hajolva a karcsú levélszárakon. Nem volt ember a földéken és János nagyon egyedül érezte magát a mérhetetlen nagy világban, a széles szántótlak között, a távolba kigyózó út porában. Kósza gondolatok legyezgették lüktető halántékát, tétován kergetőző sejtések, olyanok, mint az alkonyi szellő künn a tömérdek tágas pusztaságon. Előretutottak, meg visszalebbentek a gondolatok, lengedeztek és imbolyogtak János feje körül.

— Hess te, — csapott a kérések felé János, amelyek ott táncoltak és vihorásztak a levegőben, mióta elindult. Nem tudni honnét jöttek. Talán a juharfa dárdás levelei alól, amikor általbujt közöttük János az útra, azóta követték az eleven, mozgó tornyot a pusztai alkonyat szürke bogárkái, egyhangú és fáradhatatlan zümmögéssel, amely — úgy tetszett — betöltött és túlszárnyalt hangjával minden más hangot a széles világon.

Az útkanyarodónál szétesapott két karjával keményen és parancsoló határozottsággal meredt feléje a feszület. A pléhrefestett Krisztus-képet fakóra mosta rajta az eső és a lyukak nyomán kicsorduló vér élénkpiros színet halványzürkére szívtá a napsugár.

János lehajtott fejjel, meggörnyedve haladt el mellette. Mint mindig szokta, most is megbillentette kalapja karimáját jobbkeze mutatóujjával, mintha köszönne. Szája motyogott is valamit, de a köszöntést egészen belül mondta el, a szíve legbelsejében. Nem szavakkal mondotta, hanem valami langyos áradással, amely fölszállott a melléből és szétfolyt az egész testen.

Ekkor vékony, éles kiáltással ismét fölsikoltott a pipiske . . .

Atható volt a sikoltás és János úgy érezte, mintha hosszú és nagyon vékony tű hatolna be hátul a tarkója közepébe.

— Oh . . . — sóhajtotta tétován és meg is akart állni, nem is. Jó darabot haladt így a poros úton tovább, de ismét fölcsipogott belül a furcsa hang . . .

Megállott. A kereszt fölágaskodva hőkölt rá az alkonyi égen. Az aláhanyatló nap vérvörös golyója megnövelte arányait, haragos sötétre élezte ki szögleteit; olyan volt, mint valami zordon és hatalmas tilalomfa, hátamögött a színarany lángtenger sugárlegyezőjével.

— Uram Jézus! — mondta most mély áhítattal János és imádkozni szeretett volna, de nem tudott. Fanyar fájdalommal gondolt elkallódott, kis bűnös életére, a cselédsorsra, az apró lopásokra, amiket a földesúr jószágain ejtett a gyötrelmes évek során. A kupicákra és a kupicákban a búfelejtető gabonapálínkára gondolt, amiket szeretett iszogatni a falu kocsmasöntésében. És az asszonyára — szegényre —, aki odahaza keserves robotban neveli a gyereket. Életének egyetlen örömét, a pirosarcú, pufók kölyköt; földhözragadt, árva szívének egyetlen szerelmét, életének élményét és értelmét: a gyereket.

— Édös Jézus — motyogta önfelédten —, a pipiskét... nem akartam.

Lüktető halántékán ekkor lassan alább hagyott a szúrás ereje, torkáról is elmúlt a görcs, nehéz sóhajtás szakadt föl a melléből és ismét útnak indult.

Odahaza kigyulladt orcával már várta az asszony. Szemei vörösre sírva, szája vonaglott és szepegett, amint remegve szólott, mindkét kezével megfogózkodva a pitvar alacsony rácsában.

— A gyerekek — nyögte fulladozva...

Mintha vad, kemény taglóval csapták volna homlokon, úgy torpant hátra a nagy erős paraszt. A kasza lehullott válláról, lábikráin föl-alá szaladgáltak az elernyedtt és megrémült izmok, szemeit szürke fátyol hályogozta el.

— Jaj! — ordított föl és berontott a szobába.

Az asszony ágyán, a föltornyozott párnák fészkeben feküdt a gyerek. A nagy, fekete szemek ideges pillantása a mennyezet gerendáin röpködött, nem sírt már, nem kiáltozott és nem ismert föl senkit önmaga körül. Orcái, mint a lobogó láng, melle szaporán hullámozott és hörögve kapkodta a lélekzetet.

— Torokgyík — fuldoklott az asszony — kinn vót az orvos... beótotta...

Az apa csak állt és eszelősen nézte a gyermeket. Kis, kövér és piszkos kezeit, a buksi, feketefürtös fejet, a piros ajkakat és a formás fülecskét.

— Úristen, a fiam... — ütött végig szívéen a rémület korbácsa.

— Ha a röggelt mögéli, ... mögmarad, ... — hebegte hátamögött az asszony, — az orvos mondta...

Egy darabig csak nézte, nézte János a vergődő gyermeket, aztán kitámolygott a szobából. Odakünn már fölrevedeztek a csillagok, langyos és kellemetes nyári éjszaka borult a szunnyadó falura. A toronyban éppen Angeluszra csöndítettek...

János az istálló hátamögé támolygott és lerogyott valami fatönkre. Megmerevült szemekkel bámult maga elé és nem voltak gondolatai. Csak iszonyú malomköveket érzett a mellén és fejbúbjában számolta a kín lezuhogó, vad pörölycsapásait. Sokáig ült így mozdulatlanul. Régen elhúzták az esti imádságot, jött az asszony és enni hívta, feljött a holdvilág karcsú sarlója is, de János csak ült, ült mozdulatlanul.

Akkor aztán egészen távolról, szinte a mérhetetlen, sötétkék égboltozat közepéből, a hold ezüst sarlója alól gyöngén és elhalón újra fölsírt a madárcsipogás. Jánost villámütéssel rántotta talpra a hang.

— A pipiske... — motyogta maga elé, de nem tudta tisztán, mit tesz, mit érez és mire gondol.

— Pipiském... egyetlenöm... — sóhajtotta aztán és elborult orcával indult útnak. Kikanyarodott a dülóútra és ment, ment egyenesen előre. A szédülő fej maga után húzta a fájdalomban zsibbadozó testet, a botorkáló lábak meg-megroggyantak a kátyúkban, de János csak haladt előre szakadatlanul.

Az útfordulónál újra megállította a kereszt.

Fölnézett rá és megszólalt.

— Látod... — mondotta, de torkát rögtön elszorította a görcsös

fuldoklás. Csak a karjait lendítette el magától, kétoldalra terjesztett két munkagyötörte nagy tenyerével és fejét félvállra billentette, mintha elrevedezne valami érthetetlen dolog felett.

A csillagos ég teljes pompájában ragyogott, a holdvilág ujjongva hinteggette ezüst fénykévéit az alvó mezőkre és János folytatta útját a zabtábla felé. Az ismert lucernás mellett, a bodzabokor és a juharfa iránt lépett a tarlóra. A levágott zab édes illata szállongott már és fonnyadó füvek jószagú fuvalma csókolta körül a bukducsoló embert.

Az utolsó rendig botorkált előre, ahol a kaszálást abbahagyta és ahol még kis darabon talpon maradt a zab.

— Pipiském, — gügyögte és lehajolt. A szürke rögök között messzevilágító fehérséggel heverték a tojások, közöttük a halott madár.

János letérdelt, keresztet vetett és fönnhangon elkezdte az imát:

— Mi Atyánk Isten, ki vagy a mennyekben...

Elmondta az egészet, azután kissé elcsendesedett. Fejéből leszállott a vér, szemei elől föltisztult a hályog és szíve nyugodtabban vert.

... most és halálunk óráján... Ammen, — végezte az Üdvözléggel az imádkozást és hozzálátott a temetéshez.

Úgy, ahogy volt, térdenállva gödröt kapart a földbe, begörbített tíz körmével. Aztán puha gyepfüvet markolt a barázdapartról és kipárnázta vele a sírt. Végezetül óvatosan fölemelte a megmerevült madár holttestét és vigyázva fektette bele a gödröbe. Szépen köréje rakta a tojásokat és lágy, porhanyós fűvennyel szórta be őket. Rendes sírformát emelt aztán a gödör fölé. Mikor mindennel készen volt, újra összefonta csontos ujjait és nézte, nézte a parányi halmocskát.

— Szögényke... — ringatta el most már lelkében az elcsituló fájdalmat, aztán sokáig térdelt ott, mozdulatlanul.

A keleti égen fölpitymallott már a hajnal, mire fölállott. Kimerülten lépegetett hazafelé és jól esett forró homlokának a hűvös reggeli szellő...

A feszület előtt várta a pipiske sikoltozását, meg is állott egy darabig és fölnezzett rá. De nem hallatszott semmi.

A Megváltó aláhanyatlott szelid feje tisztán ragyogott a földerengő világosságban, a csillagok elsápadtak már, a Göncölszekér is fölborulva feküdt a Tejút árkában. János feje fölött aranyrojtos felhők úsztak el és távolról a vadludak gyöngé gágogása szűrődött hozzá...

— Nem akartam... — mondotta mégegyszer és most már végleg elmúlt szívéből a szorítás.

Ahogy hazaért, már a fájdalom és a gyász hegedő sebeivel lépett a szobába. Az asszony azonban, aki ellankadva ült az ágy mellett, hirtelen fölállott és fölemelte ujját.

— Csitt! — suttogetta örömpesve — alszik... jobban van...

— Ó, én édös Istenöm... — tört fel most már János melléből a hála és a véghetetlen alázat mindent elsodró áradata. Egyetlen összecsukló dobbanással esett térdre és mély, hörgő, igaz emberi sirással bugyogott föl melléből a zokogás...

Terescsényi György.